

WEEKEND VAN DE WETENSCHAP

2+3 OKTOBER 2021

PERSBERICHT WEEKEND VAN DE WETENSCHAP

Contact met ouderen en lezen van grote invloed op kennis van uitdrukkingen

Amsterdam, 25 september 2021 – Sociale interactie en lezen spelen een belangrijke rol bij het leren van uitdrukkingen. Jongeren die veel contact hebben met de oudere generatie, zoals hun grootouders, kennen meer uitdrukkingen. Daarnaast heeft ook het lezen van printmedia invloed op de kennis van uitdrukkingen. Dat blijkt uit het landelijke publieksonderzoek ‘Maak dat de kat wijs’, van Rijksuniversiteit Groningen (RUG) naar de kennis en het gebruik van Nederlandse uitdrukkingen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door wetenschappers Simone Sprenger en Jacolien van Rij, in het kader van Weekend van de Wetenschap: “We wisten al dat lezen invloed heeft op de woordenschat, maar het is nog niet eerder aangetoond dat dit dus ook opgaat voor uitdrukkingen.”

‘Jong geleerd is oud gedaan’

Kinderen en jongeren kennen verrassend weinig uitdrukkingen. Wanneer kinderen ouder worden neemt deze kennis toe. Vanaf ongeveer 30 jaar hebben de meeste mensen een volwassen ‘uitdrukkingen-woordenschat’. Toch worden er dan nog steeds nieuwe uitdrukkingen bijgeleerd, zelfs tot op hoge leeftijd. Uitdrukkingen die te maken hebben met het lichaam, zoals ‘iemand uit het oog verliezen’ of ‘hij is op zijn teentjes getrapt’, leren jongeren wel eerder dan de meer ouderwetse uitdrukkingen. Ook blijkt uit het onderzoek dat sommige uitdrukkingen mogelijk ‘uit de mode raken’, omdat ze alleen nog maar door ouderen worden gekend. Dat geldt met name voor uitdrukkingen die gaan over onderwerpen uit bijvoorbeeld de scheepvaart, de geschiedenis, en de bijbel. Denk hierbij aan ‘geen zee gaat hem te hoog’ of ‘hij is een roepende in de woestijn’. Wat opvalt is dat uitdrukkingen vaak niet als uitdrukkingen (figuurlijk taalgebruik) worden herkend, in tegenstelling tot spreekwoorden. Dit geldt met name voor veelvoorkomende uitdrukkingen, zoals ‘hij kan het wel schudden’ of ‘hij is in de wolken’.

Sprenger: “Iedere generatie ontwikkelt een woordenschat waarmee ze alles kunnen zeggen en dat geldt dus ook voor uitdrukkingen. Misschien verdwijnen de uitdrukkingen over onderwerpen die een afnemende rol hebben in onze maatschappij, maar het fenomeen uitdrukkingen is ‘alive and kicking’. Maar wat wel opvalt is dat er nauwelijks bekende uitdrukkingen zijn die aan nieuwere technische ontwikkelingen refereren: auto’s, computers, en telefoons spelen nog geen noemenswaardige rol in onze uitdrukkingenwoordenschat. Onze uitdrukkingen komen vaak uit een cultuur van zo’n 150 jaar of langer geleden.”

Top 5 meest bekende uitdrukkingen

Wat Sprenger en Van Rij opviel is dat Nederlanders ontzettend veel uitdrukkingen kennen: “Uitdrukkingen geven kleur en diepte aan datgene wat we willen zeggen. Er kan bijvoorbeeld iets mee verwoord worden waar het Nederlands geen apart woord voor heeft.”

Meest bekende uitdrukkingen

- Hij is met het verkeerde been uit bed gestapt
- Als een kip zonder kop
- Hij kan de pot op
- Hij steekt zijn kop in het zand
- Hij doet voor spek en bonen mee

WEEKEND VAN DE WETENSCHAP 2+3 OKTOBER 2021

Minst bekende uitdrukkingen

- Lees voor kip konijn
- Hij zet (iemand) voor het naadgaren
- De bolworm steekt hem
- Hij loopt als een dertientje
- Hij gaat een Griekse brief schrijven

Over het onderzoek 'Maak dat de kat wijs'

'Maak dat de kat wijs' van Rijksuniversiteit Groningen (RUG) is het grootste landelijke onderzoek naar de kennis en het gebruik van Nederlandse uitdrukkingen. Het onderzoek is uitgevoerd in 2019/2020 door wetenschappers Simone Sprenger en Jacolien van Rij van de Rijksuniversiteit Groningen, onder 12.941 respondenten in de leeftijd 7 tot 105 jaar. Van Rij: "Door Weekend van de Wetenschap hebben we meer data kunnen verzamelen dan we ooit hadden kunnen dromen. Het gaat voor zover wij weten om de grootste database van uitdrukkingen en bijbehorende scores (bekendheid) tot nu toe."

Weekend van de Wetenschap, 2 & 3 oktober: Kom kijken wat wetenschap allemaal kan

Weekend van de Wetenschap is het gratis wetenschapsfestival waarbij overal in Nederland iedereen een kijkje achter de schermen van de wetenschap kan nemen. Op deze manier kunnen kinderen technologie en wetenschap van heel dichtbij ervaren. Samen met ouders en begeleiders komen zij in aanraking met de toepassingen en beroepen van de toekomst. Ze ontdekken bij techbedrijven, sterrenwachten, bibliotheken en ziekenhuizen in hun eigen buurt wat de wetenschap allemaal kan. Ze komen op plekken in musea die normaal gesloten blijven en doen proeven in laboratoria. Dit jaar niet alleen op locatie, maar ook online met een liveshow vanuit NEMO. Kijk voor het gehele programma van gratis activiteiten op www.weekendvandewetenschap.nl

Weekend van de Wetenschap wordt georganiseerd door NEMO Science Museum in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Jaarlijks is er een onderzoek verbonden aan Weekend van de Wetenschap waarbij heel Nederland de kans krijgt om een bijdrage te leveren aan de wetenschap. Dit jaar zal tijdens het wetenschapsfestival 'het stokje worden doorgegeven' aan Hortus Botanicus Leiden samen met Universiteit Leiden voor het onderzoek naar stoeplantjes in Nederland.

 WEEKEND VAN DE WETENSCHAP LIVE
2+3 OKTOBER

PRESENTATOR KLAAS VAN KRUISTUM

ANNA GIMBRÈRE ANDRÉ KUIPERS BOY (QUEST)
BRITT SCHOLTE DIEDERIK GOMMERS ERIK SCHERDER
FRANS DE WAAL JAAP VAN DISSEL JIM JANSEN
KEET OLDENBEUVING MAURICE LEDE ROBBERT DIJKGRAAF E.V.A.

& BURGERS'ZOO NATURALIS KIDSWEEK NEMO SCIENCE MUSEUM
KNMI NS RIVM BASF ESA – ESTEC NEW SCIENTIST QUEST

VOLG DE LIVESTREAM VIA > WEEKENDVANDEWETENSCHAP.NL <